

VAD BEHÖVER VÅRA STÄDER I KRISTIDER?

2020-04-15

Av: Ekologigruppen

Ålderskriser, relationskriser och samhällskriser har några gemensamma nämnare. De är aldrig välkomna när de knackar på dörren, de är smärtsamma att ta sig igenom och på den snåriga vägen genom blottas såväl styrkor som svagheter. I bästa fall kommer vi ut klokare på andra sidan – med nya insikter, bättre självkännedom och med en skarp påminnelse om vad som är allra viktigast för oss.

Vart tog alla vägen?

I en tid av självisolering har de vanliga spelreglerna för livet i staden försvunnit. Fysiska strukturer exponeras på ett ovanligt tydligt sätt – likaså våra grundläggande behov, eftersom våra ärenden reducerats till just dessa. Stockholm city har tömts på människor. Med hjälp av data från Telias mobilnät har DN i ett reportage kartlagt hur människor övergett centrala Stockholm under mars månad. Vissa centrala delar har upp mot 70 procent färre människor på gatorna jämfört med en månad tidigare. Trängseln på Drottninggatan känns som att den tillhör en annan tidsålder. I Malmö och Göteborg syns liknande mönster. Här finns naturligtvis utrymme för olika slutsatser, men det blir tydligt vilka delar av staden som bara befolkas när fulltids arbetsvecka och konsumtion står i fokus.

Kravlöst bland träd, mossor och stenar

“In times of uncertainty, let nature be your refuge” skriver journalisten och författaren Lucy Jones i The Guardian. “Get down on to the earth and you can find a new reality. Spring is legal, free LSD.”

En kombination av olika egenskaper gör naturen till en välkomnande tillflyktsort. Rymliga grönytor gör det lätt att hålla 1,8 meters avstånd från varandra. I naturen kan vi umgås utan att behöva konsumera. Träden, landskapet och den berggrund du står på kräver ingenting av dig.

I sin bok *Ett år av magiskt tänkande* skriver Joan Didion om att finna tröst och mening i det geologiska perspektivet. “När jag under några år hade misslyckats med att finna någon mening inom de områden man vanligen rekommenderade, upptäckte jag att jag kunde finna den i geologin (...) jordens ständiga förändring, den ändlösa erosionen av kuster och berg, den obevekliga förflyttningen hos de geologiska strukturerna som kunde framkalla berg och öar och sedan lika lätt utplåna dem igen” Mönstret i en klipphäll, formgiven av inlandsis ger perspektiv på tid. Likaså ger naturens årstidsväxlingar en känsla av förutsägbarhet och beständighet.

Våra grönområdets rogivande egenskaper är sällan så betydelsefulla som i tider av kris. Sällan har vårt behov av att pausa från skärmarna, hemmet, nyheterna och de sociala medierna varit större. Foto: Ekologigruppen

Nya begränsningar

De som kan undviker kollektivtrafiken för att ge plats åt dem som arbetar i samhällskritisk verksamhet. Långt ifrån alla har körkort eller bil, alla har inte heller möjlighet att cykla eller gå särskilt långt. Livet blir kringskuret, mer lokalt. Med tiden

växer rastlöshet och oro och ångest för många, även värken från stela leder. Andra joggar, springer, solar och genomför raska promenadmöten med headset som aldrig förr. Utöver vanor och livssituation beror utfallet i hög grad på vår fysiska omgivning.

På en helasfalterad gård tar en äldre man ta sin dagliga promenad. Långsamma varv efter varv med käppen på den instängda hårdgjorda ytan utan vare sig gräs, buskar eller träd. Isolerade i våra hem får vi en glimt in i hur vardagen kan se ut för dem med begränsad rörlighet. Tänk om han hade haft en krokus att se på eller en bänk åtminstone.

En omsorgsfull utformning av vår närmiljö har aldrig varit så viktig som nu. Foto: Ekologigruppen

Rättvis och jämlik tillgång till grönstruktur

I kristider exponeras stadens fysiska strukturer, dess brister och styrkor på ett ovanligt tydligt sätt. Gröna mötesplatser nära hemmet är A och O för att bygga grannskap, gemenskap och starka lokalsamhällen. För många är det också den enda tillflyktsorten – en möjlighet att vila tankarna, få frisk luft. Omfattande studier visar att grönska i bostadsmiljön minskar risken för hjärt- och kärlsjukdomar. Sambandet har visat sig gälla särskilt för socioekonomiskt svaga grupper. Hjärt- och kärlsjuka tillhör också riskgrupp och kan drabbas värre av coronaviruset, med andra ord spelar stadens grönstruktur en nyckelroll för rättvisa och jämlikhet.

Folkhälsan och möjligheten till sociala interaktioner förutsätter närhet till flera typer av gröna mötesplatser; gårdar, parker, närrnatur och de stora grönområdena. Men tillgång utan närhet löser inte problemen – därför är grönstrukturen A och O, exempelvis Stockholms gröna kilar som vi har att tacka för att stora delar av stadens befolkning har rymliga grönområden inom räckhåll.

Lätt att riva ner, svårt att bygga upp

Stadsplaneraren James Rojas beskriver i Los Angeles Times hur pandemin ytterligare blottlägger ogästvänliga och hårdgjorda ytor och hur de senaste 50 årens planering i Los Angeles systematiskt prioriterat bort promenadvänliga miljöer. Populära tillflyktsorter som de allmänt tillgängliga stränderna och vandringsleder har stängts ner. "Lockdown" gör att LA-borna lever sitt liv alltmer kring hemmet, och söker stöd och gemenskap i grannskapet. I stora delar av staden möts de av öknar av betong och asfalt och en ekande frånvaro av natur. Det kan vara svårt att rätta till misstag i planeringen, vilket gör det desto viktigare att välja bättre vägar framåt.

Gröna mötesplatser behövs nära hemmet för att bygga upp starka lokalsamhällen som i sin tur bygger resilienta städer. Grönska nära bostadsmiljön skapar möjlighet även för den som inte kan röra sig så långa sträckor. Foto: Ekologigruppen

Vi behöver resilienta städer

Formar vi staden, eller formar staden oss? Ja. Till båda. Därför är det lätt att skapa onda cirklar – och goda. Låt oss värna de fysiska strukturer som stödjer det vi människor värderar högst; hälsa, att få känna oss levande och tillbringa tid i rofyllda miljöer, relationer och att kunna bidra till andra i sitt "community." Med det här i åtanke kan vi skapa resiliens inom såväl oss själva som våra städer.

- Skapa offentliga platser i staden där man vill vistas oavsett.
- Planera för gårdar med omtanke om dem som inte tar sig längre än så.
- Planera strategiskt med sammankopplande gröna stråk och stora bostadsnära grönområden.
- Bevara gröna kilar som skapar närhet till naturen för många.
- Komplettera och sammanlänka kilar med gröna bälten.
- Värna stadsnatur av hög kvalitet.
- Utforma väginfrastrukturen för människan och inte tvärtom.
- Hylla allemansrätten, och ta den inte för given!

Källor:

The Guardian 20 mars 2020

Dagens Nyheter 28 mars 2020

Los Angeles Times 31 mars 2020

Ett år av magiskt tänkande "Joan Didion" 2005